VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Hallituksen esitys perhevapaauudistukseksi

Sosiaali- ja terveysvaliokunta 24.9.2021

STM, TEM, OKM

Tausta

- Hallituksen esityksellä eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi (HE 129/2021 vp) on tavoitteena toteuttaa pääministeri Sanna Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaus perhevapaiden uudistamisesta sekä panna täytäntöön työelämän tasapaino –direktiivi.

- Hallitusohjelman kirjaus: Toteutetaan yhdessä työmarkkinaosapuolten kanssa kunnianhimoinen ja perheiden hyvinvointia tukeva perhevapaauudistus. Tavoitteena on, että perhevapaat ja hoitovastuu jakautuvat perheissä tasaisesti molempien vanhempien kesken, yhdenvertaisuus ja tasa-arvo työelämässä vahvistuvat ja sukupuolten väliset palkkaerot pienenevät. Perheiden valinnan ja joustojen mahdollisuuksia perhevapaiden pitämisessä lisätään. Uudistus toteutetaan siten, että se kohtelee tasa-arvoisesti kaikkia, myös monimuotoisia perheitä ja huomioi yrittäjyyden eri muodot.

Valmistelu

- STM:n johdolla kolmikantaisessa työryhmässä on valmisteltu sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahoja koskevat muutokset sekä muita etuuslakeja koskevat muutokset.
- TEM:n johdolla kolmikantaisessa työryhmässä on valmisteltu työsopimuslain perhevapaasäännöksiä koskevat muutokset (mukaan lukien direktiivin toimeenpanosta johtuvat muutokset).
- Opetus- ja kulttuuriministeriössä on valmisteltu varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain muutokset.
- Valmistelun aikana on järjestetty sidosryhmille (mm. lapsi- ja perhejärjestöt ja tasa-arvotoimijat) kaksi kuulemistilaisuutta. Esitysluonnos oli lausuntokierroksella sekä lainsäädännön arviointineuvostossa keväällä 2021.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

- Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi sairausvakuutuslakia, työsopimuslakia ja varhaiskasvatuslakia. Lisäksi muutoksia ehdotetaan lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin, työttömyysturvalakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin sekä yhteensä 24 muuhun lakiin.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Sairausvakuutuslain muutokset

- Sairausvakuutuslain mukainen vanhempainpäivärahajärjestelmä ehdotetaan uudistettavaksi kokonaan.
- Vanhempainpäivärahapäivien lukumäärä kasvaa ja päivät kiintiöidään puoliksi molemmille vanhemmille.
- Vanhempainrahapäivien lukumäärä lasta kohden sekä saamisen edellytykset ovat pääosin kaikille samat riippumatta perhemuodosta.
- Uusi vanhempainpäivärahamalli on nykyistä huomattavasti joustavampi.

Uudet vanhempainpäivärahat

Nykytila:

- Raskaana olevalle **äitiysraha** 105 päivärahapäivältä (n. 4,2 kk), isälle **isyysraha** 54 päivärahapäivältä (n. 9 vk) ja **vanhempainraha** toiselle vanhemmista tai vanhempien kesken jaettavaksi 158 päivärahapäivältä (n. 6,3 kk).

Uudistus:

- Raskaana olevalle **raskausraha** 40 päivärahapäivältä (n. 1,6 kk)
- **Vanhempainraha** yhteensä 320 (160+160) päivärahapäivää (n. 12,8 kk) lasta kohden.

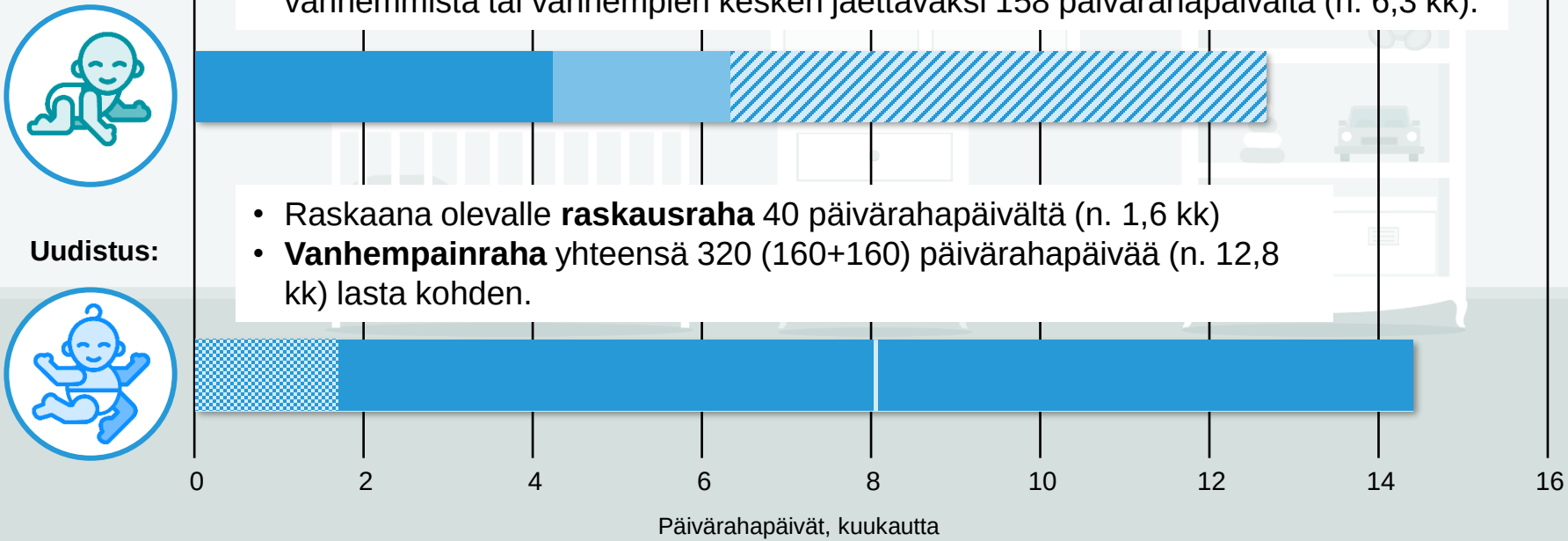

#perhevapaauudistus

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muutokset

- Oikeus kotihoidon alkaa, kun lapsi noin puolen vuoden ikäinen -> vanhempi voisi saada kotihoidon tukea käytettyään oman vanhempainrahakiintiönsä.
- Yksityisen hoidon tukioikeus alkaa samasta ajankohdasta kuin oikeus kunnalliseen varhaiskasvatukseen.
- Muilta osin lakiin vain välttämättömiä, vanhempainpäivärahasäännöksistä johtuvia muutoksia.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain muutokset

- Oikeus varhaiskasvatukseen alkaa sinä kuukautena, kun lapsi täyttää 9 kuukautta
- Oikeus säilyttää sama varhaiskasvatuspaikka enintään 13 viikon vanhempainvapaasta johtuvan poissaolon ajan. Ajalta ei peritä varhaiskasvatuksen asiakasmaksua.

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Työsopimuslain muutokset

- Vanhempainpäivärahauudistuksesta johtuvat muutokset: uudet vapaiden nimet.
- Vapaiden kesto ja ajankohta määräytyvät sairausvakuutuslain etuuksien mukaisesti.
- Vanhempainvapaan jaksojen määrää lisätään nykyisestä kahdesta neljään jaksoon.
- Työelämän tasapaino -direktiivistä johtuvat muutokset:
    - uusi omaishoitovapaa
    - työnantajan velvollisuus kirjallisesti perustella kieltäytyminen vanhempainvapaan pitämisestä osa-aikaisena

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Muut etuuslait ja liitelait

- Vanhempainpäivärahajärjestelmän rakenteellisista sekä terminologisista muutoksista johtuen useisiin etuuslakeihin tehtävä välttämättömiä muutoksia. Useimmat muutokset etuuslakeihin sekä muihin liitelakeihin ovat luonteeltaan teknisiä.

Voimaantulo

- Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.8.2022. Siirtymävaihe: Uusia vanhempainpäivärahasäännöksiä sovellettaisiin ”alkaviin” vanhempainpäivärahoihin eli niihin vanhempiin, joilla oikeus vanhempainpäivärahaan alkaa lain voimaantulon jälkeen. Muiden lakiehdotusten soveltaminen on sidoksissa siihen, sovelletaanko henkilöön nykyisiä vai uusia sairausvakuutuslain vanhempainpäivärahasäännöksiä.

Vaikutusarviot

- Esityksen keskeiset vaikutukset riippuvat pitkälti siitä, miten vanhemmat jatkossa tulevat käyttämään vanhempainpäivärahoja ja vanhempainvapaita ja missä määrin vapaiden käyttö jakautuu nykyistä tasaisemmin molempien vanhempien kesken.
- Etenkin kustannusarvioihin sisältyy siten epävarmuustekijöitä.

Vaikutusarviot

Taloudelliset vaikutukset julkiselle taloudelle

- Uudistuksen arvioidaan lisäävän julkisen talouden menoja vuositasolla noin 80 milj. euroa.
- Valtion menojen arvioidaan lisääntyvän etuusmenojen ja lomituskustannusten muutosten johdosta noin 9 milj. euroa.
- Kuntien menojen arvioidaan alenevan kotihoidon tukikauden lyhentymisen johdosta 10 milj. euroa.
- Vakuutusmaksuilla rahoitettavien työtulovakuutuksen kustannusten arvioidaan kasvavan noin 80 milj. euroa, mistä aiheutuu työnantajien sairausvakuutusmaksuun 0,05 prosenttiyksikön sekä palkansaajien ja yrittäjien päivärahamaksuun 0,05 prosenttiyksikön korotustarve. Maksukorotukset tulevat voimaan asteittain uudistuksen voimaantulon johdosta. ja maksukorotusten arvioidaan kohdentuvan palkkasummajakauman mukaisesti eri sektoreille.

FINNISH
GOVERNMENT

Kiitos!

Lisätietoja: eva.ojala@gov.fi, seija.jalkanen@gov.fi,
tarja.kahiluoto@gov.fi